

Olphaert den Otter, Reality Check

Teksten

Droog Gallery, 10 november 2022 t/m 9 januari 2023

Facebooktekst gepost op 22 maart 2018

Alle mensen weg

Een discussie in de krant, over geënceneerde nieuwsfoto's: het schokkende beeld van twee gedode kinderen, verpakt in zakken van de UNHCR. De kinderen waren dood, daaraan was niets in scène gezet. Maar, ze waren in die zakken *gedaan*. Om ons – de wereld in vrede – een lesje te leren: kijk eens hoe de VN faalt. Dat was kennelijk de boodschap.

Er werd schande van gesproken. Het beeld deed dus zijn werk. In vergelijking met het geweld dat deze kinderen is aangedaan, is het 'misbruik' van het beeld echt niet iets om je over op te winden.

Laten we ons niet vergissen: heel veel beeld *is* propaganda. Vooral als het onze eigen boodschap is hebben we de neiging dat niet zo te zien. Wij hebben immers patent op het gelijk?

Ik laat in mijn werk alle mensen weg.

Er is geen verhaal. Er is beeld. Slachtoffers en daders zijn – voor het moment – afwezig. Waar is het? Wanneer is het? We weten het niet. We zien het menselijk tekort. Ongeadresseerd.

Uit de serie World Stress Painting:

#224 *vuur* 26/7/2017

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 4 augustus 2022

De trein

In de trein lees ik De Groene Amsterdammer. Over hoe duizelingwekkend ingewikkeld de Balkan decennia na het oorlogsgeweld nog altijd is. Versplinterd langs etnische lijnen en vergeven van de nationalistische retoriek die allen tegen allen opzet.

Wegens een 'systeemstoring' moeten de 'beste reizigers' uitstappen op Laan van NOI en verder per metro. Alle treinen lopen leeg en het resultaat is een stampvolle metro, vol overdonderend lawaai van corpsballen, gestoken in balts-tenuue. Mannen: wit overhemd, lichte pantalon, bretels. Vrouwen: kort jurkje, laarzen, breedgerande hoed. Allemaal!

Wij belanden naast een man die meteen begint te praten, over de 'bretels'. Hij blijkt een militant pacifist, voormalig dienstweigeraar (en destijds vurig pamflettist), die er kennelijk veel aan gelegen is om het contrast met de 'bretels' uit te diepen.

Als haringen in een ton rijden we door de nacht. Thuisgekomen is het nieuws op de radio: grote spanningen in Kosovo! Tussen Serviërs en Albanezen. Precies het probleem waarover ik eerder op de dag las in de trein. Decennia na de Balkanoorlog lijkt er inderdaad nog niets te zijn opgelost.

Ik moet denken aan die andere trein, de internationale trein van Belgrado naar Thessaloniki, die bij Grdelica op 12 april 1999 om 11.40 plaatselijke tijd onder vuur werd genomen bij het rijden over een brug: 55 doden en 26 zwaargewonden.

Burgerslachtoffers! Een overtreding van de Conventie van Genève. Het was een bombardement door de NAVO.

Vijf jaar geleden schilderde ik de trein. En nu voel ik instemming met de militante pacifist die ik ontmoette tijdens mijn, toch

alleszins gemoedelijke treinreis. Heeft hij niet gewoon gelijk?

Uit de serie World Stress Painting:
#223 vuur 21/7/2017

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 13 oktober 2022

Brand

Als kind hoorde ik het woord 'Wereldbrand'. Ik vroeg me af of dat kon, de hele wereld in de fik.

Mij werd verteld dat het een naam was voor de Tweede Wereldoorlog. Deze verklaring was bedoeld als geruststelling, neem ik aan. Toch bleef bij mij het beeld hangen van de hele wereld in brand.

Zestig jaar later nemen de geruststellingen niet bepaald toe. Het brandt vaker en op een ongekennde schaal. Bossen, van de tropen tot boven de Poolcirkel, branden jaarlijks. Maar er is meer. Brand is ook een middel, een vorm van communicatie. Ben je boos dan is een brand snel gesticht. Korte lontjes werden gele hesjes. Franse steden zagen seizoenen lang de boel in de hens vliegen.

Er is iets vreemds met vuur als machtsmiddel. De 'gele hesjes' zijn de machtelozen, in de knel gekomen door een in zichzelf gekeerde macht. 'Niet luisteren' wordt onder vuur genomen. Maar vuur is ook middel van de macht zelf. Raketten vliegen nu in Europa over en weer. In de Korea's wordt al jarenlang de wederzijdse vuurkracht beproefd en getoond.

Is de wereldbrand nabij? Is brandpreventie mogelijk op deze schaal? Hoe worden de heethoofden gekoeld? De vragen zijn te groot voor een kind, maar ook de grote mensen weten zich geen raad.

Wel lijkt het of de vurige massademonstraties werken als een correctief referendum. Macht wordt nooit gecorrigeerd door zichzelf. Daarom is het goed om te roepen: 'van onderen!!!' Liever een kleine inzet van pyrotechniek dan een grote.

Uit de serie World Stress Painting:
#235 vuur 16/1/2019
Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 6 juni 2019

De Vijand, dat is de Ander

Beide partijen in een conflict zien dat zo. Dus voor de Ander ben ik de Vijand. Jezelf als vijand zien is niet mogelijk.

Altijd zie je jezelf gerechtvaardigd in je vijandigheden.
Jij hebt het recht aan je zijde, God is met *jou*, *jij* moet wel, wil het recht zegevieren. De Ander denkt precies eender.

De daad op de afbeelding was ‘onze’ daad – namelijk van de NAVO – verricht in Midden-Europa, in 1999. Ik laat in het midden wat de precieze omstandigheden waren. De stellingen behoeven geen verversing.

Enige afstand in tijd moet voldoende zijn om de verschrikkingen van welke oorlogshandeling dan ook onder ogen te zien.

Als diplomatie tekortschiet kan slechts wijsheid uitkomst bieden. Laat dat nu juist een schaars goed zijn onder heethoofden met macht.

Uit de serie World Stress Painting:

#244 vuur 28/5/2019

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 15 augustus 2019

Verrot

Propaganda is, naast wat je vertelt, vooral ook wat je niet vertelt.

Vertellen dat er mensensmokkelaars steenrijk worden van vluchtelingen, maar niet vertellen dat je Libië betaalt voor schendingen van de mensenrechten van diezelfde vluchtelingen. Vertellen dat de bio-industrie schade doet aan het milieu, maar niet vertellen dat de Europese Unie deze industrie met miljarden per jaar steunt.

Vertellen dat er in de Balkanoorlog misdaden tegen minderheden zijn gepleegd, maar niet vertellen dat de NAVO burgerdoelen treft. Zie het werk hiernaast: het werk van de NAVO, zogezegd, Servië, begin jaren '90. Alles wordt propaganda, zodra de macht spreekt – maar ook als ze zwijgt.

Uit de serie World Stress Painting:

#248 vuur 6/6/2019

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 19 november 2020

VUUR – bijl – hoef #1

De overgang van het leven van de nomadische jager-verzamelaar naar dat van de sedentaire agrarische mens ging gepaard met het drielal vuur, bijl en hoef. Onze omgang daarmee heeft de wereld veranderd – en verandert deze tot op de dag van vandaag. Hierover drie afleveringen. De eerste: vuur.

Bos was het domein van de jager-verzamelaar. Daar liep het wild, daar hingen de vruchten, stonden de wortelen. De mens verliet de schaarste en volgde de overvloed. Zo trok de stam verder. Echt werk was er niet, want waren de magen gevuld dan was je klaar. Het leven zelf had de plaats die bij velen van ons door werken wordt ingenomen. Dat werken kwam met het boeren: bomen moesten worden geveld, gewassen geplant en geoogst, kuddes gehoed.

Vuur was het eerste gereedschap waarmee het bos te lijf werd gegaan. Een 'swidden' werd gemaakt: een platgebrand stuk bos werd akker en weide. Was de plek uitgeput, pas dan trok men verder – en kon het bos weer terugkeren.

Dit lijkt iets van lang geleden. Maar ik kom erop terug en dan moeten we het eens hebben over het regenwoud in het Amazonegebied. Over vuur, soja en vee. Ons vee. Maar nu eerst: de bijl.

Uit de serie World Stress Painting:

#268 vuur 6/3/2020

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm, particuliere collectie

Facebooktekst gepost op 26 november 2020

vuur – BIJL – hoof #2

Vuur kon nog gelden als een geschenk van de goden. De bijl is een keuze.

Met het maken en hanteren van gereedschap emancipeert de mens zich van de godenwereld. Met de bijl begint de secularisatie.

Zo kon de mens zich een weg hakken uit de Hof van Eden. De Boom van Goed en Kwaad vellen, als het moest. Ongehinderd gaan. Met iedere vrije speelruimte die de mens zich kapte verdween ook iets. De wildheid.

Naast de bijl stond de hark. Alles werd park.

Het Eiland Brienenoord was lange tijd een zeer bescheiden wildernisje in de Nieuwe Maas in Rotterdam. Er werd nooit veel naar omgekeken. Het was wat het was. Een onaangeharkte oase, met wilde orchideeën in de zomer. Toen kwam er een plan voor een 'getijdenlandschap'. Het moest 'natuurlijker'.

En daarom kregen deze bomen een kruis. Ze gingen voor de bijl. Plaatsmaken. Voor 'natuur'.

Uit de serie World Stress Painting:

#302 aarde 11/11/2020

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 3 december 2020

vuur – bijl – HOEF #3

Het landschap in onze gematigde zone is vormgegeven door, in volgorde, bijl, vuur en hoef. De bijl velde een stuk bos. Vuur verteerde de resten en hield de plek open. Na het branden ontsproten versgroene uitlopers. Die begunstigten het vee. Daar is de entree van de 'hoef'.

We zien bijl en vuur vaak als ons vijandig en vee als onze vriend. Maar alles hangt af van de schaal. Inmiddels is de hoef zo massaal aanwezig – ons land telt ruim 18 miljoen stuks grootvee – dat onze bijl in het vet kan blijven en het vuur in de haard: het land ligt al helemaal open, er is geen gras genoeg om ons vee te voeden, de natuur verstikt. Bijl en vuur houden nu huis in het regenwoud van het Amazonegebied. Om soja te kunnen verbouwen voor ons vee.

Hoe mis het kan gaan met te veel hoef is ook te zien in de Oostvaardersplassen. Dat gebied is geframed als 'nieuwe wildernis'. Maar wildernis 'maken' is een paradox: een beeld vanuit de lucht laat dit duidelijk zien. Ik noem dit orde.

'In orde' is het echter allerm minst. Door het ontbreken van een corridor naar andere natuurgebieden leven de Konikpaarden en edelherten als het ware op een enorme boerderij. En dus gaan mensen zich ermee bemoeien. Voederen? Afschieten? Gewoon laten gaan?

Dat laatste zou het beste zijn, maar dan wel zonder hek eromheen. En dat gaat nooit gebeuren, want dan lopen die hoefjes zo de grazige weiden in, namelijk de malse tuinen van Lelystad en Almere. Wat in theorie paradox is, is in de praktijk dilemma.

Uit de serie World Stress Painting:
#306 aarde 24/11/2020
Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 14 november 2019

Spelen met vuur

Mijn werk reageert op de werkelijkheid. 'Realisme' heet dat. Toch wil ik liever geen situaties 1 op 1 in mijn werk behandelen. Dit werk toont natuurherstel na een verwoestende brand. Overeenkomsten tussen het beeld en de tekst zijn min of meer *toevallig*.

Het kabinet heeft plannen gepresenteerd om het probleem van de stikstofdepositie in beschermde natuurgebieden aan te pakken. Of nee: het kabinet heeft plannen gepresenteerd om de bouw weer vlot te trekken. Of nee: het kabinet heeft plannen gepresenteerd die de electorale schade beperken.

Dat laatste komt het dichtst bij de waarheid. Rutte noemde het verlagen van de maximumsnelheid een 'rotmaatregel'. Dat is het ook, want hij is beslist ontoereikend. Maar Rutte bedoelt dat hij het naar vindt dat zoveel kiezers zullen inzien dat het enige wapenfeit van het kabinet waarvan je kunt zeggen dat het 'typisch VVD' was nu van tafel mot. Dat is rot.

Stikstof, Pfas, CO2, klimaatverandering, zeespiegelstijging, insectensterfte, teruglopende biodiversiteit: het zijn allemaal zaken die onmiddellijke actie vereisen. Maar het politieke spel is compleet in de ban van de kiezersgunst. Niet wat zou moeten gebeuren wordt besloten, maar dat waarvan men denkt dat het de kiezer behaagt, of op z'n minst niet al te veel prikkelt. Gisteren waren de boeren op het Catshuis.

'We hebben met de vuist op tafel geslagen,' zeiden ze. *Dat* had Rutte moeten doen! En meteen moeten zeggen waar het op staat: dat er ingrijpende maatregelen komen, die werkelijk hout snijden en dat dat ongetwijfeld gevolgen zal hebben voor de boeren. En de luchtvaart. En de hele rest. Wat nodig is, is een revolutie; *dat* had hij moeten zeggen.

Er wordt nog steeds gedacht dat de natuur iets buiten ons is. Dat we wel met minder kunnen als het ons zo uitkomt. Maar de mens is deel van de natuur. De natuur is het huis dat we bewonen. We breken het zelf af en blijken niet in staat onszelf te dwingen daarmee te stoppen. Dat is buitengewoon tragisch.

In dit werk toch een sprank hoop: terugkerend groen, na een brand in de Soesterduinen.

Uit de serie World Stress Painting:
#265 vuur-aarde 18/7//2019
Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 11 augustus 2022

Moraal

Alexander Cozens (1717-1786) schilderde landschappen volgens een systeem van types. Ieder type beoogde een bijbehorend gevoel op te roepen. John Constable (1776-1837) maakte aantekeningen bij Cozens' *Various Species of Landscapes & in Nature*, waarin die gevoelens per landschapstype expliciet worden benoemd. Dit werk zou volgens mij het best passen bij Cozens type 14: 'A Recess near the Eye'.

Constable's aantekening bij dit type meldt: 'Aandacht, koelte, rust, melancholie. Religieuze vrees, verborgenheid. Vrede, veiligheid, gevaar, kalmte, eenzaamheid, stilte.' Gemengde gevoelens, kortom. Maar het geeft wel een idee, zeker als je het vergelijkt met omschrijvingen van andere types, die eerder gaan in de richting van tumult en terror.

Natuurlijk maak ik mijn werk niet aan de hand van een lijst met types. Maar Cozens' ideeën zijn zeker boeiend. Hij spreekt van 'moral landscapes': het is echt de bedoeling dat de kijker iets meemaakt bij het zien van zijn werken. Constable voegde nog een noot toe: 'The Spectator is supposed to be in a tranquil state of mind.' Ach, dat vind ik zo gek nog niet.

Dit werk maakte ik naar aanleiding van het nieuwe beleid van Staatsbosbeheer. Henk Bleker, ken je die nog? Wat Halbe Zijlstra was voor de cultuur was Henk Bleker voor de natuur. Hij wilde dat bosbouw geld zou opleveren. Staatsbosbeheer brengt dat in praktijk. Het resultaat is intensieve landbouw met bomen. Bossen krijgen geen rust; bossen moeten 'leveren'.

We leven in een tijd waarboven de vraag zweeft: hoe moet het nu verder met de landbouw, de bosbouw, de woningbouw, het vliegen en het verkeer, het fossiele en noem maar op. Is dat ook niet de tijd waarin er weer op enige schaal plaats is voor *moral landscapes*?

Uit de serie World Stress Painting:
#308 aarde 3/12/2020
Ei-tempera op papier, 18 x 23 cm

Facebooktekst gepost op 11 februari 2021

Wild

Wildheid. Oorspronkelijkheid. Oerrrr. Ik kan daar sterk naar verlangen. Kennelijk zit het diep want ik droom ervan.

Ik was in een wildernis. Iets jungle-achtigs. Ik moest er zien te overleven. Ik verschafte mij wapens, legde fikse dieren om, at ze. Maar hé, dacht ik: wapens, dieren doden, vlees eten? Jij? Je bent een pacifistische, natuurminnende vegetariër, man! Dat gaat 'm niet worden. Oh nee, ik moet niet jagen; *geld* moet ik hebben. En geld verschaffen kan ook wild: bankroven! Toch weer die wapens. Jij bent kunstenaar: *maak* dan gewoon geld. Een eerlijke vervalser: vakwerk *en* geheel zelfstandig. Win-win.

Ik werd wakker en besepte dat ik mak ben als een lammetje. Mijn verlangen naar wildheid is kennelijk zuiver theoretisch. Wat eerlijk gezegd wat teleurstellend op me overkwam.

Het doet me in de verte denken aan wat er nu gebeurt op het Eiland Brienenoord in de Nieuwe Maas in Rotterdam. Een onaangeharkte oase waar in de zomer wilde orchideeën groeien, moet plaatsmaken voor een 'getijdenlandschap' – want er moet meer 'wilde natuur' komen. Eerlijk is eerlijk: het wordt vast mooi en ook dynamisch. Dat is nu al te zien.

Maar de hele vruchtbare laag is ervoor aan de kant geschoven, inclusief de bomen. Ook hier is een verlangen naar wildheid, vanuit een theoretisch model. Terwijl de wildheid er eigenlijk al was. Niet in een droom, maar in het echt. Voelt krom.

Uit de serie World Stress Painting:

#310 aarde 13/1/2021

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 6 januari 2022

Bergen

Een landschap, met bergen zover het oog reikt. Waterpartijen lichten fel op in tegenlicht. Of zijn het plassen op een weg, een parkeerplaats, of wat?

Deze bergen zijn minder hoog dan ze lijken en zeker niet oud. Ze zijn het restant van een verlaten kolenmijn in Frankrijk. Wat eruitziet als een berg is een *terril*: een hoop stenen waaraan de kolen zijn onttrokken. Vroeger gebeurde dat met de hand. De vrouwenhand, want de mannenhand groef. Later werden chemicaliën gebruikt bij het scheiden van steen en kool. Resten daarvan zitten nog in de *terrils* en dat maakt ze soms explosief. Dan is zo'n nep-berg ook nog eens een kunstmatige vulkaan, compleet met rook en zwaveldampen. Het landschap heeft ontegenzeggelijk schoonheid. Velen zetten zich dan ook in om *terrils* te behouden. Zo ontstaat 'nieuwe natuur'.

Dit doet allemaal in de verte denken aan de traditie van de tuin in het Oude China. Ook daar werden kunstmatige bergen opgeworpen; bijvoorbeeld in Yuan Ming Yuan. Door deze bergen te laten begroeien werd 'nieuwe natuur' geschapen, die er zo ongerept mogelijk uit moest zien. Spaarzame westerse bezoekers, zoals de Franse Jezuïet Père Attiret in 1749, konden niet geloven dat de bergen mensenwerk waren.

Er is echter een verschil met onze *terrils*. De Chinese tuin verbeeldde een microkosmos, waarin de positie van de mens in het Al kon worden beleefd. Door meditatie. De *terrils* van nu zijn ook een microkosmos, maar deze verbeeldt het antropoceen. Dat is prima, maar het lijkt me zinvol om het Chinese voorbeeld te volgen door in het landschap te mediteren. Vragen naar wat was, wat is en wat kan zijn. En de positie van de mens in dat al.

Bij zinnen komen op een *terril*: hoe mooi is dat?

Uit de serie World Stress Painting:

#324 aarde 26/11/2021

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 13 januari 2022

Ruimtelijke wanorde

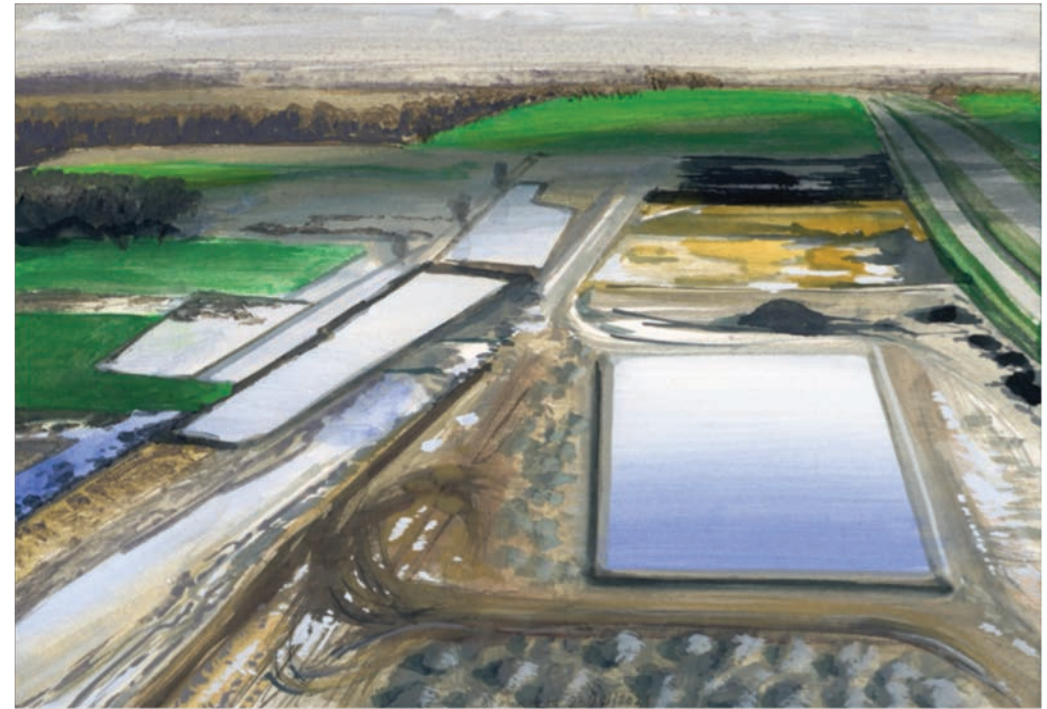
Het plan was uitbreiding van de golfbaan. Die heet – namen doen er soms toe – The Dutch. Een bevrinde aannemer werd gevonden. Die was nog slechts bezig met het bouwrijp maken van het akkerland toen het Waterschap al alarm sloeg. De sloten rond het bewerkte land liepen vol met troep. De grond die de vriend van The Dutch had gebruikt zat vol slakken van Tata Steel. En die zaten weer vol chemie.

Om precies te zijn, met de zware metalen vanadium, strontium, aluminium, barium, cadmium, chroom, koper, kalium, lood, molybdeen en nikkel. Bron: onderzoek door Ecofide in opdracht van Waterschap Rivierenland, d.d. 13 november 2019. Dat je niet denkt: het zal wel loslopen.

Toen moest alles uit de kast om de gevolgen van het louter 'bouwrijp' maken weer in het ecologisch gareel te krijgen en intussen ligt het perceel er zielloos bij. The Dutch dachten: kunnen we aan dat liggen nog iets verdienen? Bijvoorbeeld door er een tijdelijk zonnepanelenpark van te maken. Ik hou het kort: dat liep spaak, juist omdat de grond zo smerig was dat alles wat je ermee doet al gevaar oplevert. Dit alles is natuurlijk rampzalig. Hoe meer je leest hoe erger het blijkt te zijn.

Maar zit je in de trein of op de fiets dan weet je: dit kan overal zijn in ons land.

Waarom noemt een golfclub zich The Dutch? Daaruit spreekt een zekere trots: dit zijn wij – de Hollanders! Het is klatergouden trots als *door* of *voor* jou de schoonheid van het land zo bruut wordt geschonden. Je hebt wel iets om over na te denken, tijdens het slaan van je balletje.

Uit de serie World Stress Painting:
#329 aarde-water 23/12/2021
Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 27 januari 2022

Dilemma

Het Noorden van Portugal. De streek Barroso is helemaal klaar voor de toekomst. De boeren zijn er op een andere manier gaan werken – kleinschalig, regeneratief, biologisch – en hun samenwerkingsverband regelt de lokale afzet. Er worden meer vliegen in een klap geslagen dan je zo even op kunt noemen. Maar alles draait om kwaliteit – van de producten, het landschap, het ecosysteem – en om levensgeluk, van streekbewoners en boeren. Een grote stap voorwaarts. En van een niet-nostalgische kleinschaligheid: niet een bestaande situatie verdedigen tegen modernisering en schaalvergroting, maar iets nieuws bedenken dat werkt – ook economisch. En het is gezien, de VN-Voedsel en Landbouworganisatie (FAO), riep de streek uit tot landbouw-werelderfgoed. Hoeveel zou je willen winnen met je avontuur?

Maar dit beeld herbergt – hoe kan het anders – onraad. Want in de bodem onder dit ecologisch totaalplaatje is lithium ontdekt. Het zit zo: Europa wil eigen lithium winnen. Dan kunnen we toezien op duurzame winning en korte transportlijnen. En afzien van kinderarbeid en andere wantoestanden. Hartstikke goed en met lithium brengen we ook de energietransitie naderbij. Twee gebieden in Europa sprongen eruit: een in Servië en dit gebied in Portugal. Vorige week heeft Servië de plannen voor de lithiummijn geblokkeerd wegens hevig protest van de bevolking (en aanstaande verkiezingen). Blijft Portugal over. Ook daar is een coalitie ontstaan tegen de winning, maar of die in dit dunbevolkte gebied sterk genoeg is, is nog maar de vraag.

Dit is het dilemma van het nu. Willen we overleven – en dat willen we – dan moet alles uit de kast. Dat lijkt niet te lukken zonder koevoet, shovel en drillboor. Die zijn zelden welkom en al helemaal niet in Arcadië. We moeten eerlijk zijn: de dreun van koevoet, shovel en boor is de dreun van onze voetafdruk. Dit is niet iets

wat ons *overkomt*, maar juist dat wat we *doen*. Het dilemma is niet daar, in Portugal, maar hier, in ons eigen leven. Het is een dilemma in grootse stijl.

Dit werk toont het landschap van bovenaf met, enigszins gestileerd, het resultaat van nog slechts de proefboringen naar lithium. Zo kan iedereen zelf nagaan wat er gaat gebeuren als de mijn echt wordt geopend.

Uit de serie World Stress Painting:
#331 aarde 29/12/2021
Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 27 mei 2021

Dromen

Ze kwamen, gedreven door dromen. Hoe is het dan mogelijk dat alles zo binnenstebuiten is gekeerd? Alles is anders geworden dan verwacht. Welk konijn met zakhorloge zijn ze gevolgd en in welk konijnenhol zijn ze afgedaald (denkend aan Alice)?

Het zijn Polen. Ik hoor het getal drie. Ongetwijfeld kwamen ze voor werk. En werk is geld. Ze kwamen hier om het beter te krijgen dan daar. Maar dat bleek een droom zonder garantie. Dus toen Corona toesloeg en werk verdampte sprak het Konijn-met-het-Zakhorloge: "Het is hier geen Wonderland, Polen" en ze konden gaan. Naar nergens, om precies te zijn. Ze hadden niets. Zo zijn ze verzamelaar geworden. Wat ik aantrof op hun plek was een verbijsterende hoeveelheid spullen. Onontwarbare, chaotische waar. Maar evengoed: bezit. Boven het beeld zweeft voor mij de vraag of deze Polen zo toch profijt hebben van onze overdaad.

In dat geval zou overdaad baten. Maar het lijkt een misplaatst optimisme. Want wat hier echt gebeurt is dit: onze arbeidsmarkt staat open voor ongeschoolden uit de randen van het verenigd Europa. Maar zij zijn in meerderheid rechteloos en uiterst kwetsbaar. Ze worden als het zo uitkomt gedumpt. Wat dan rest is leven op de afvalberg van onze weelde.

Laat niemand deze Polen de 'rotzooi' verwijten, zonder hun route door het konijnenhol terug te volgen. Terug naar de droom, die iedereen kent: om goed te leven.

Zowel in de situatie die we hier zien als in de troep zelf zien we gewoon onze eigen rotzooi.

Uit de Postcodeserie:

3034 KL #1

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 11 november 2021

Zijn of niet zijn

In de stad waar ik woon leven permanent zo'n 150 mensen op straat. Echt buiten. Deze mensen krijgen of willen geen hulp. Waarbij dat woord 'willen' meteen de reuzenvraag oproept: hoe vrij is de wil.

Omdat alle andere circa 600.000 inwoners van de stad netjes in een huisje wonen moet die groep van 150, hoe betrekkelijk klein ook, nogal opvallen. En dat is niet het geval. Er is noodzaak zich te verbergen. In de groenstrook aan de Bosdreef – de bijna-snelweg door het Kralingse Bos – woonden tot voor kort drie Polen. Ik maakte eerder een werk over die plek, waarop je de enorme berg troep kon zien die ze daar verzameld hadden.

Vanaf het fietspad dat langs de verblijfplaats van de Polen voert was van dat alles niets te zien. De slaapplek was verborgen en slechts een enkele plastic tas of koelbox lekte visueel aan de zomen ervan. Verbergen is noodzaak want zwerven is verboden in onze stad. Gezien worden is verjaagd worden. Dat maakt van de dakloze een soort ree of hert: in het bos, in de afzondering, maar steeds op de hoede. Uit het zicht zijn of uit zicht verdwijnen is geboden.

Zo moest ik iets schilderen wat vrijwel niet te zien is. Het is er en het is er niet: daar ging het om. Er zijn of er niet zijn, dat was weer eens de kwestie. Nu is het voor een kunstenaar een uitdaging om het onzichtbare zichtbaar te maken, natuurlijk, maar dat is een kleinigheid vergeleken bij het erop of eronder van de dakloze. Deze is aangewezen op de stad, met haar snelle omloop van spullen en voedsel. *Daar* moet de dakloze zijn. Maar hij of zij mag er niet wezen. Het zichtbare onzichtbaar maken: *los* dat maar eens op.

De Polen zijn nu weg. Dit woord 'weg' klopt niet. Ze zijn niet langer daar: op de plek waar zij woonden komt een villawijk... Ze zijn nu dus ergens anders. Eerst kon ik ze nauwelijks zien, nu helemaal niet meer. Hun woonstee is inmiddels op de schop. Ze moeten op zoek naar een nieuwe verborgen niche in ons midden.

Uit de Postcodeserie:

3034 KL #2

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 9 september 2021

Magazijn en straat

Vijfendertig jaar geleden had ik mijn eerste interview als kunstenaar, voor de Magazijn, ooit het blad van cultureel Rotterdam. Laatst wilde mijn interviewer van toen me weer spreken. Ik vroeg hem: waarom was je bij mij? Waar ging het over? Hij wist te vertellen dat het over ei-tempera ging.

Ja! Dat was toen natuurlijk nog echt nieuw voor me en een grote ontdekkingsreis. Ik wist nog nauwelijks *wat* ik wilde schilderen omdat ik ook nog nauwelijks wist *hoe*. Dat moest allemaal worden uitgevonden.

Maar nu: waarover hadden we het nu? Over de Postcodeserie, mijn reeks met onderkomens van daklozen in onze steden (kort gezegd). We spraken over het waarom en ook nog een beetje over het hoe. Hij had een dakloze, met wie ik nog steeds contact heb, geïnterviewd: Hamid. Overigens is nu beter gezegd, Hamid is 'thuisloos', want hij woont inmiddels niet meer buiten, maar in een opvang. Stukken beter: hij zag er goed uit. Maar aan zijn perspectief was weinig veranderd. Hamid is 'illegaal' en ik geef het je te doen om dat stempel van de IND om te zetten in een status. Dat is keihard werken met weinig kans op succes. Maar hij zet door, geruggesteund door het leger (des Heils, namelijk).

Het werk toont een deel van een complex tegenover de Schiegevangen (architect Carel Weeber). De architect van dit provisorium is onbekend, het 'gebouw' inmiddels verdwenen: je ziet er al helemaal niets meer van; de struiken zijn weer dichtgegroeid. De dakloze foetsie. Toen ik er de afgelopen winter rondliep spraken mensen mij aan die wat meer wisten. Het leven werd de bewoner zuur gemaakt, werd er verteld. De gemeente wilde hem weghebben, wat weldra geschiedde. Mij vielen de hartelijkheid en de solidariteit op.

Ik vond het hartverwarmend, eerlijk gezegd, al hielp het niet. Hopelijk zit hij in opvang, als de gemeente 'het hart heeft'.

Uit de Postcodeserie:

3041 JA

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 16 juni 2021

Verborgenheid

Er stond een fiets in het Kralingse Bos. Niet langs het pad, echt in het Bos. Hij stond verdekt opgesteld. Het was de bedoeling dat de fiets niet gezien werd. Hij werd toch gezien. Zo'n verborgen fiets is een indicator. Ik ging het pad af, het bos in. En daar vond ik, tussen liggende stammen, een klein bezit, verdeeld over twee tassen, toegedekt met een keurig opgerolde deken. Het ontroerde me. Volgens mij is dit een noodplek, de fiets een reservefiets. Ik heb het idee dat het zo werkt: de dakloze heeft meerdere plekken met wat spullen. Ze zijn zo goed mogelijk aan het oog onttrokken. Ze liggen te wachten. Als op een andere plek de kust niet veilig is, kan worden uitgeweken naar de noodplek.

Weken later raasde storm Eunice door het bos en velde er 1.100 bomen. Ik wilde weten of de noodplek er nog was. Het antwoord is nee: geen spullen, geen fiets, zelfs de locatie was niet meer te vinden. De hele plek was totaal veranderd door de storm.

Die verborgen spullen tonen een verlangen naar zekerheid, naar geborgenheid, hoe gering ook. De storm wiste dat uit. Mij overviel een ongemakkelijk gevoel. Wat zijn zekerheden, geborgenheid überhaupt, als de natuur tot zulke klappen in staat is? Is de kwetsbaarheid van de dakloze – naast het droevige feit op zich – een metafoor voor ons wankel bestaan? Hebben wij een noodplek en zijn we wendbaar genoeg? Iets in mij zegt dat de dakloze zijn schouders ophaalt over het verlies van twee tassen, een deken en een fiets.

Uit de Postcodeserie:

3062 CL

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 20 oktober 2022

Weg

We zijn onder een brug. Een dubbele brug zelfs. Twee naast elkaar gelegen bogen overspannen de rivier en bieden ruimte aan een weg met vele rijbanen. Zijn het er acht? Of tien?

De brug is van beton, de pylonen zeer hoog. Deze brug staat er al decennia en is zo stevig dat je denkt: die is er voor altijd. Sommige van de pylonen staan op een eiland in de rivier. Het getij heeft er vrij spel. Daardoor verandert alles er voortdurend. De loop van krekens, de planten, de dieren: alles volgt elkaar op in een natuurlijke orde. Mensen komen en gaan, laten van alles achter. Erbovenuit straalt de brug onveranderlijkheid uit.

Fast forward. We zijn eeuwen verder. Is de brug er nog? Het eiland? Niets is zeker, maar waarschijnlijk is de brug verdwenen. Zeker is het eiland anders dan nu. Misschien heeft het zich verplaatst, is het groter of kleiner geworden. De kans is groot dat het nog wel te vinden is. De klei zit in de greep van de wortels van eeuwenoude bomen. Die zijn vasthoudend.

Gebleven is zeker het getij, de etmalen, de seizoenen. Het leven. Het zou een thema kunnen zijn van een oude Chinese rolschildering. Waarin de brug weliswaar voor 'weg' staat, maar dan een weg die we afleggen. Het leven, dat Boek der Veranderingen, *dat* is de Weg. Daarvan zijn er niet meer, daarvan is er *een*. De Tao. De weg die we afleggen, ach, het zal wat. Wat heeft het te betekenen als het niet de Tao is?

Intussen wijst Lao Tse er fijntjes op dat als je kunt zeggen wat de Tao is het zeker *niet* de Tao is. En dat zonder de weg kwijt te zijn.

Uit de Postcodeserie:

3077 AE#1

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 6 oktober 2022

Pristine

Proef even aan dit Engelse woord. Er zit iets in van 'pre', van *voor*. Het woordenboek geeft als betekenis: 'eerste, oorspronkelijk, vroeger'. Ik houd van het woord en waarschijnlijk omdat ik houd van het ongerepte.

Dit werk toont een plek op het Eiland Brienenoord. Er lijkt weinig oorspronkelijks aan het eiland. Alleen al de gigantische betonnen pylonen van de Van Brienenoordbrug die erop staan zeggen genoeg. Maar! Jarenlang is in het gebied geen onderhoud gepleegd. Zo was er, middenin Rotterdam, een plek die toch kon doorgaan voor 'oorspronkelijk'. Met een groot woord kon je zeggen dat het een wildernis was.

In die wildernis waren ook 'oorspronkelijke bewoners'. Jarenlang vonden daklozen hun weg naar en in dit veilige domein, omdat de relatieve ondoordringbaarheid die er kon worden aangetroffen hen beschermde. Mij ontroerden die plekken. Hun ogenschijnlijke veiligheid stelde ook mij enigszins gerust.

Alles is veranderd. Men wilde van het eiland een getijdengebied maken. Water moest vrij spel krijgen. Dat zou de dynamiek en de biodiversiteit vergroten. Bomen werden gekapt, grond werd verzet, het eiland ging op de schop. Ik kom er nog steeds en kan vaststellen: het plan lijkt geslaagd.

Maar wiens plan? Verdwenen zijn de daklozen. Verdwenen is ook de wildernis. Het getijdenpark heeft haar dynamiek, maar is ontegenzeggelijk park. Netjes. Het 'eerste, oorspronkelijke, het vroegere': ze zijn verdwenen.

Er zullen nieuwe soorten komen, dat staat vast. Maar, vraag ik me af, werd er ooit winst geboekt zonder verlies? En waarom verliest het weerloze altijd van de macht? Er is nog nooit een plan

gesneuveld ter bescherming van de habitat van een dakloze.

Als het eiland met rust gelaten was zou dat getijdengebied er vanzelf gekomen zijn. Op termijn wordt alles wat we niet aanraken een dynamische wildernis. Niets doen is een enorme kans. Er is geen reden om het leven van een dakloze te romantiseren. Maar het opgeruimde karakter, dat meer en meer het gezicht van onze steden bepaalt, roept vragen op. Hoe netjes is eigenlijk al dat opgeruimde?

Uit de Postcodeserie:

3034 KL #2

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 24 december 2020

Home-made nomade

De laatste tijd kom ik lezend steeds eenzelfde onderwerp tegen. Een kwestie. Het lot van de 'oorspronkelijke bewoners'. Of ik over mijnbouw lees, of over bosbouw, veeteelt en hun geschiedenis, of ik het ene boek lees of het andere artikel; telkens lees ik dit: wat was de oorsprong, hoe leefden de '*indigenous people*'?

Kern is: zij leefden nomadisch en als jager-verzamelaar. De Native Americans, de Inuït, de Sami en zo door tot in Oost-Siberië en het uiterste Noorden van Japan (de Ainu). In het Zuiden de Aboriginals, de Maori, de Papoea. En zo verder, de globe rond.

Vroeg of laat zijn er spanningen met de nieuw gekomen ander. Zeker vanaf het moment dat de nationale staten ontstonden kwamen de problemen. Statelijkheid is regeldrift, is het trekken van grenzen, het vastleggen van rechten. Eigendomsrechten. *Et voilà*. Rondtrekkende jagers, dat gaat dan niet. Overal werden ze gedwongen zich te vestigen, taal en gebruiken los te laten. Dit is de korte versie van een drama, waarvan de wonden tot op de dag van vandaag niet geheeld zijn.

Wij, in de Staat der Nederlanden, kennen dit probleem niet. Wij hebben geen rondtrekkende regelondermijners. Toch?

Maar hoe reageren wij op Roma, op 'kampers' en de doodgewone dakloze? Exact eender: we willen dat ze een vaste plek krijgen. En daar blijven. We geloven daarbij in onze beste bedoelingen, wat in het geval van de dakloze ook goed te begrijpen is; versta mij niet verkeerd. Maar ook in ons midden zijn er mensen die niet in een huis willen wonen, die een vrije ruimte zoeken. Zij willen niet in de 'herberg', ook al is er plaats voor hen. Zij zoeken een plek die regelloos is en helemaal van hen. Binnen een tot in de haarvaten geregelde samenleving zoeken zij steeds zeldzamer wordende restruimtes, om daar het leven te leiden dat haalbaar is.

Hebben zij recht op hulp en goede bedoelingen? Of hebben ze recht op die ruimte en hun oplossingen voor het bestaan? Is er, kortom, zwerfrecht?

Uit de Postcodeserie:

9736 CG

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Facebooktekst gepost op 25 maart 2021

Hoofdzonden

Ergens op de wereld ontstaat haat. Haat rond het 'ware geloof'. Haat, gevoed door geloofsgeschillen, dat is de ware haat. Onoverbrugbare kloven ontstaan. Er wordt gevlucht. Waarheen? Naar een plek waar die haat niet is, waar het geloof waar jij op botst niet speelt. Waar beschaving is. Naar Europa!

Deze mensen vluchten voor de hoofdzonde van de haat. Voor de godsdienstwaan. Voor redeloosheid. Ze verlangen naar de omkering: naar liefde, naar tolerantie, naar redelijkheid. Maar zie: waar zijn ze? Ze dobberen op zee, zitten gevangen op eilanden, zijn gestrand in een bos. De hoop op liefde loopt stuk op hekken, grenzen, wapens en opnieuw geweld. Tolerantie blijkt schaars. Hulp komt slechts van enkelingen, die weinig kunnen uitrichten. Van redelijkheid blijkt geen sprake.

De vlucht voor de haat wordt gestuit door andere hoofdzonden: onverschilligheid en hebzucht – waarvan de laatste de grootste is. Want hen toelaten betekent: delen. En onze wereldgeschiedenis weet dat we daar niet goed in zijn, nooit zijn geweest. Wat onze geloven ons ook vertellen over barmhartigheid, oog voor de ander.

Hebzucht is haat in vermomming. Dat is de echte tragedie van de duizenden die gestrand zijn in dit Bosnische bos – of op Lesbos, Lampedusa of waar ook. Politiek gezien is er – ook in Nederland – geen hoop dat hebzucht wordt omgezet in deellust. Het is naïef om daarop te hopen.

En toch: wat moet je dan?

Uit de serie Home Made:
#21 in Europa, 2021
 Ei-tempera op doek/paneel, 50 x 81 cm

Facebooktekst gepost op 1 juli 2021

Je rol kiezen

De krant had een paginagrote advertentie. Voor wc-papier. Als jij je billen afveegt met dít papier steun je de bouw van sanitaire voorzieningen in Afrika, of – zoals in de advertentie staat – maak je *‘the world less shitty’*.

Is dat niet letterlijk schijt hebben aan het echte probleem: de totale ongelijke verdeling van welvaart over de globe? Woon je in de gematigde klimaatzone, dan heb je mazzel. Woon je in de hardere tropen, dan heb je pech. Deze pech is tot in het gigantische vergroot doordat wij – de geluksvogels – onze voorsprong op de pechvogels al eeuwenlang omzetten in een machtsverhouding. Kort gezegd: die van baas versus horige. Alleen al het feit dat de winst die met de pleerol wordt gemaakt op 50/50 basis wordt verdeeld zegt genoeg. De helft is dus voor de ondernemer (het gaat om nettowinst, dus de kosten heeft ie er al uit). De andere helft is voor *heel* Afrika.

In Afrika gaat het deels zo beroerd dat vluchtelingen nog altijd proberen iets van die andere 50% te krijgen, door er in Europa voor te werken. *Dat* willen wij dan weer niet. Ogenschijnlijk althans. De ‘economische’ vluchtelingen krijgen hier geen verblijfsstatus en zijn dan dus ‘illegaal’. En vervolgens laten we ze wel degelijk werken, maar tegen schandalig lage lonen. Ze hebben namelijk geen keus. Dus plukken ze sinaasappels voor de Fanta van The Coca Cola Company op Sicilië. Of, zoals op dit werk, aardbeien in Spanje, zodat wij het hele jaar rond zomerkoninkjes kunnen eten. Kiezen wij ‘de juiste rol’ (wc-papier) dan merken de achterblijvers in Afrika misschien een tot het bijna onwaarneembare verdunde verbetering van hun sanitaire voorzieningen.

NB: ik heb dat van die wc-rol NIET zelf verzonnen. Hij bestaat.

Uit de serie Home Made:

#22 tramontana, 2021

Ei-tempera op doek/paneel, 50 x 81 cm

Facebooktekst gepost op 21 oktober 2021

Grens

Loop even mee.

Je bent in Kabul, je bent daar tolk, in buitenlandse dienst. Je voelt je veilig, tot de bakens lijken te worden verzet. De Taliban heeft al een keer jou en je familie bedreigd, dus je maakt dat je wegkomt. Het lukt je in Pakistan te komen. Je trekt verder, naar Turkije. Daar ga je scheep; nou ja: je gaat te water, op iets dat min of meer drijft. Na een aantal pogingen beland je in Griekenland. Europa! De bakermat van de beschaving!

De eerste indrukken vallen tegen. De latere ook. Je trekt verder. Tot aan de grens. Het land waar je niet binnen komt heet Noord-Macedonië. Je stuit op geweld. Midden in de winter van 2016-2017 vind je jezelf terug – samen met veel lotgenoten –

in koepeltentjes, nog eens ingepakt in plastic. In een onvoorstelbare kou en nattigheid. Het enige wat je nog hebt is gebrek, aan zowat alles. Bovenal aan respect.

Stel: je omzeilt verder iedere denkbare klip, die elk op zich niet te ronden lijkt. Je belandt na alle ontberingen in het toffe land waarnaar je op weg was. Je komt eindelijk aan: in Ter Apel. Door een kluwen van oorzaken blijkt dat daar geen plaats is en nauwelijks perspectief.

Als er hulp komt is het van enkelingen. Barmhartigheid.

Je ontdekt later, veel later, dat de bibliotheken van dit land uitpuilen met zelfhulpboeken. Boeken met ideeën hoe je de ander helpt, elkaar, de gemeenschap, blijken schaars.

Vluchten is werken, heel hard en aanhoudend werken.

Je hoopt dat het toffe land al die ijver eens beloont; allereerst met respect, maar uiteindelijk met warmte en een plek in haar midden. *En met dank voor het tolken.*

Uit de serie Home Made:

#23 aan de grens, 2021

Ei-tempera op doek/paneel, 50 x 81 cm

Facebooktekst geplaatst op 27 oktober 2022

Bestaansgrond

Oorzaak en gevolg. Dat verklaart alles. Iets bestaat, omdat er meer gronden zijn dat het er is dan om het te verhinderen. Dat heet in de filosofie het principe van de toereikende reden. Zo begonnen cellen zich ooit te delen, kwam het slijkspringertje aan vaste wal, werd de vis amfibie, klom de aap uit de boom, ging rechtop lopen (homo erectus) en werd verstandig (homo sapiens). Daar lijkt de reeks te eindigen. Homo sapiens is zichzelf als eindpunt gaan zien van de hele causale reeks. En ook de kroon ervan. Het hoogst haalbare.

Als er een principe is van de toereikende reden van het zijn, dan geldt die ook voor het verdwijnen. Sterker nog: voortdurend verschijnt en verdwijnt er iets. Als er meer redenen zijn om iets in het bestaan te hinderen dan het te bevorderen, ja, dan verdwijnt het. Zo verdween er de laatste decennia zo'n 70% van de insectenpopulatie wereldwijd.

Ook een kwestie van oorzaak en gevolg. Homo sapiens krijgt hier een gevoelige tik. Gebleken is namelijk dat de oorzaak van de massale insectensterfte (en nog zoveel meer) het gevolg is van juist deze verstandige soort. Homo sapiens maakte kennelijk een grote denkfout.

In 2007 schilderde ik de Buitenplaats op basis van een schetsje uit 2004. Een hut, gebouwd met restmateriaal.

De plek waar de hut staat – de bestaansgrond – blijkt de gehele aarde. De hut staat op de kaart, de wereldkaart namelijk. Daarmee lijkt het de laatste verblijfplaats. Maar van wie? Van homo sapiens? Van de soort? Van het individu? Van jou?

Het verdwijnen van homo sapiens is niet het einde van alles. Misschien zelfs integendeel. Heeft homo sapiens zelf nog tijd om te begrijpen wat de denkfout was? De natuur kent willekeur noch gebreken. Als verdwijnen noodzaak is, dan gebeurt het.

Misschien klimt er ooit een verstandiger aap uit de boom. Of maken we zelf juist op tijd die sprong? Die salto vitale..!

De Buitenplaats, 2007

Ei-tempera op doek/paneel, 153 x 306 cm, particuliere collectie

Facebooktekst geplaatst op 9 juni 2022

Boomtijd

Dit schilderij heeft de afmetingen van een werk van Meindert Hobbema uit circa 1665, 'Boerenhoeven in het bos', 88 x 120,7 cm. Behalve de maat heeft mijn werk ook de compositie gemeen met de Hobbema uit het Mauritshuis. Daarop staan bomen waarvan ik de oudste rond de 500 jaar schat en die dus, terugrekenend, rond 1200 uit een eikel is gekropen. Dit is boomtijd.

Mijn versie heeft eigen elementen, ontleend aan een kleine gemeenschap van mensen die duurzaam en circulair willen leven: LiberTerra in Geestmerambacht, Noord Holland. Ik heb drie van hun huizen geplaatst op de plekken van Hobbema's hoeven. In het linker wonen mijn zoon Elias en schoondochter Anne Marit Popma. Hun huis is nieuw maar ik heb de grote boom ernaast, vrij naar Meindert, meteen maar zo'n 500 jaar oud gemaakt. Daarnaast staan wat jonkies. De kans is groot dat we die in het jaar 2500 nog wel zien maar de woningen niet meer. Bomen overleven huizen, zo is het nu eenmaal.

In 1871 werd het laatste oerbos van Nederland gerooid: het Beekbergerwoud. Dat is een grootse naam voor een perceel van 1 bij 2 kilometer. Hij slaat ook meer op de absolute ondoordringbaarheid dan op de omvang van het 'woud'. Onderzoek destijds wees uit dat het bos 8.000 jaar oud was en kon blijven bestaan doordat de zomen uit elzenhakhout bestonden. Door die steeds te kortwieken ontstond een niet te passeren barrière.

Boomtijd is de andere tijd, *The Long Now*, die je het gevoel geeft dat er een manier van leven is waarin niet louter het snelle doel verwezenlijkt wordt. Leven in boomtijd wil zeggen dat de natuur gevolgd wordt. Dat we doen wat nodig is om te bereiken wat

mogelijk is. Niet *meer*, want dan loopt de natuur averij op.

Mijn schilderij is een lofzang op het ecosysteem, de godganse samenhang die we nog maar nauwelijks begrijpen. Een samenhang die we kunnen zien, daar waar we de natuur gewoon respecteren en laten gaan. Het is ook een lofzang op mijn zoon en schoondochter *en* hun vrienden. Op de jeugd die het anders gaat doen.

'Anders Gaan Leven' (Agalev) heette de groene partij vroeger in Vlaanderen. Ik vond het eerst een stomme naam, maar nu denk ik: het is de spijker op zijn kop. De toestand waarin de planeet verkeert verdraagt het schaven van de politiek niet meer. De planeet heeft niets te maken met de kiezer en wat die van de stikstofmaatregelen vindt. Het moet totaal anders.

We moeten regenereren. Gelukkig zijn er mensen die dat doen. Of het een Paradijs oplevert of gewoon een wereld waarin te leven valt - en niet louter door de mens - dat valt te bezien. Te verbeteren is er meer dan genoeg.

... *Regained*, 2022

Ei-tempera op doek/paneel, 88 x 120,7 cm

Facebooktekst geplaatst op 3 september 2021

Wekker

En weer is er een rapport. Het zoomt in op de toestand van onze bomen, wereldwijd. Het gaat niet best – zeg rustig: slecht. Het rapport zegt: laat dit een *wake up call* zijn. Een wekker. Om wakker te worden. Het gevaar dreigt namelijk dat we er doorheen slapen. Terwijl het opnieuw iets is dat ons definitief uit de slaap zou moeten houden. Ik hoorde erover op de radio, maar moest toch nog het internet op om het te vinden, want het kreeg relatief weinig aandacht in de pers. De inhoud is alarmerend genoeg. Ik ga het hier niet oplepelen: het zijn voornamelijk getallen. Veel in het rood.

Waar het mij om gaat is dat een boom iets is dat je niet zomaar over het hoofd kunt zien. Dat het niet goed gaat met de insecten – erg genoeg! – kan misschien nog makkelijk aan je aandacht ontsnappen. Maar bomen, bossen, wouden: waarom hebben we in hemelsnaam een papieren wekker nodig – de zoveelste *wake up call* – om ons te doen *opstaan* tegen de opzichtige ramp die zich voltrekt. En *zijn* we al opgestaan? Ik heb de indruk dat het rapport voor kennisgeving is aangenomen en misschien zelfs *dat* niet.

Ik fiets veel, in eigen land en in Europa. Door de jaren is mijn kijken veranderd: van genieten naar scannen. Ik kan niet meer onbevangen kijken. Overal zijn tekenen van een instortend ecosysteem.

Soms op een gigantische schaal.

Twee jaar geleden zagen we in Duitsland de schade aan de sparren. Hoeveel dode bomen zullen we gezien hebben? Een niet te bevatten aantal. Iedere boom is een ecosysteem op zich; heeft z'n eigen bewoners aan insecten, vogels, kleine zoogdieren, mossen, schimmels, paddenstoelen. Het sterven van een boom is het ineensstorten van een verblijfplaats voor een hele keten van leven. Het bodemleven verandert mee. Water wordt niet langer vastgehouden, grond erodeert. De dood van een boom is, zo gezien,

een klap voor de aarde.

Normaal gesproken – dat wil zeggen in een weerbaar ecosysteem – is dit uiteraard helemaal geen ramp.

Er komt nieuw leven, nieuwe dynamiek, een nieuwe boom, misschien een andere soort. In elk geval wordt het gat gedicht, de wond geheeld. Maar daar heb je het: het ecosysteem is niet robuust genoeg meer om de schade te herstellen. Zeker niet als het gaat om duizenden bomen. Of honderdduizenden. Of ontelbaar veel. Kijk nog maar even in het ‘opwekkende’ rapport, als je durft (*State of the World's Trees*, Botanic Gardens Conservation International (BGCI), 2021).

Dit is geen vrolijk verhaal en ik word er ook echt somber van. Maar spaar je mogelijke deernis met de auteur. Gun je medeleven aan Gaia – de onteerde wonderweefster van de levende aarde. Zij heeft het nodig. En verder: doe niets, houd je in, rem, neem gas en vaart terug. Neem de tijd, doe kalm aan, spaar jouw en ieders energie, bouw af. ‘Ga fietsen’. Herstel van ecosystemen komt niet op gang doordat we iets doen, maar doordat we veel, heel erg veel laten.

Tot zover mijn wekker...

Uit de serie World Stress Painting:
#320 aarde 2/7/2021

Ei-tempera op papier, 18 x 26 cm

Olphaert den Otter, Reality Check

Teksten

Droog Gallery, 10 november 2022 t/m 9 januari 2023